

Смысл, М., 18 с.

7. Леонтьев, Д. А. (1987) «Развитие идеи самоактуализации в работах А.Маслоу», *Вопросы психологии*, №3, С.10-25.

АНАЛІЗ ЕЛЛІНІСТИЧНОГО ФЕНОМЕНУ СОФРОСІНЕ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

УДК: 37.011.3-051:796.011

Федорець Василь Миколайович

кандидат медичних наук,

доцент кафедри психолого-педагогічної освіти та соціальних наук

КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»

Актуальність проблеми. Одвічною педагогічною і психологічною проблемою є формування соціально адаптованої, розумної, реалізованої, гармонійної та актуалізованої особистості. Не дивлячись на те, що кожна культура і епоха та відповідні педагогічні системи вирішували вказане питання своїм специфічним характерним саме для них способом, залишається актуальним конкретне, «живе» і «справжнє» питання психологічної і ситуаційної адекватності та адаптації. В даному контексті значимою і інтегруючою є ширша проблематика збереження та формування психологічного здоров'я репрезентованого в форматі нормативного характеру який в своїй сутності є гармонійним. Відповідно як зазначалося вище важливим є питання соціальної адаптації та включеності в соціум.

Виділяючи приватний аспект даної тематики ми актуалізуємо питання про необхідність розвитку у вчителя фізичної культури здатності до формування в учнів здоров'я в формі гармонійного характеру, соціальної адаптації та включеності в соціум, а також говоримо про розвиток здатності до вдосконалення у поведінковому, характерологічному та професійному аспектах.

В даному аспекті для нас цікавим є осмислення феноменології соціального та психологічного здоров'я як і розуміння людини як такої в різних

культурах. Перш за все нас цікавить елліністична культура. В рамках давньогрецької освітньо-культурної традиції пайдеї формувалася така багатомірна системна і складна особистісно-характерологічна якість, яка називалася софросіне (Курабцев, В.Л., 2016). Саме в рамках софросіне актуалізувалася гармонійність особистості, здоровий глузд, поміркованість. Для формування софросіни в Давній Греції застосовувалася гімнастична, інтелектуально-духовна та мистецька підготовка.

В освітньому дискурсі збереження здоров'я проблематика рецепції і використання елліністичного концепту софросіне для удосконалення здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури проявлена недостатньо. Це разом із значимістю даної проблеми для формування і збереження здоров'я учасників освітнього процесу визначає її як актуальну.

Метою нашого дослідження є удосконалення здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури в умовах післядипломної освіти на основі антропологічно-ціннісної рефлексії та рецепції елліністичного феномену софрасіне та людиномірних традицій.

Виклад основного матеріалу. Ми звертаємося до аналізу і рецепції елліністичної традиції софрасіне керуючись ідеєю ланцюгів культур А. Тойнбі. В рамках даної концепції європейська культура має в своїй «концептуальній» основі еллінізм осяяний людиноцентризмом, гармонією, аристократизмом, розумом, цілісним баченням світу. З антропологічно-ціннісних методологічно-світоглядних позицій ми акцентуємо увагу на актуалізації феноменології культурного і антропного, які є шляхом протидію варварству, редукціонізму, що характерні для всіх епох включаючи і нашу. Це є актуальним також тому, що будь-яка педагогічна система може формувати людину не тільки «когнітивно» і «соціально» успішну, але внаслідок виразних ідеологічних конотацій і традицій паралельно в духовному і психологічному плані дефіцитарну, що проявляється в форматі порушень психологічного здоров'я. Тому для нас цінним є знайомство з культурно-освітнім феноменом софрасіне

(Лосєв, А.Ф., 2019), який первинно був спрямований на розвиток гармонії і людського в людині.

Софрасіне є елліністичним феноменом, якому давні греки приділили багато уваги і який певною мірою був одним з центральних в їхній культурі та освіті (пайдеї). Софросіне представляє собою систему особистісно-характерологічних якостей унікальним способом об'єднаних в одну цілісність. Вказаних якостей досить багато, більше 30 і значна частина з них є також системними утвореннями. Тому, коли мо говоримо про сутність софрасіне то можемо вказати саме на її складність, наскрізний, тотальний, глибинний і багатомірний, екзистенційний, ціннісний і антропологічно-репрезентативний характер.

Завдяки наявності традиції софрасіне в епоху еллінізму формувалася людина гармонійна та одночасно цілісна і поліонтологічна. На відміну від Давньої Греції тоталітарні та постотолітарні суспільства розвивали людину просту, але разом з тим химерну з «набором» диватств, страхів, гординею, особистісних проблем які апріорі ніколи не будуть вирішені психогічно тому, що є буттєвими і заданими ідеологічно. Відповідно і радянська фізична культура сприяла формуванню Homo soveticus. Контекстуально традиції спрощеного і дисгармонійного розуміння людини існують і наш час в форматі спрощених підходів до збереження здоров'я та які переважно зводяться до рухової активності, правильного харчування, загартовування і «боротьби» з шкідливими звичками. Людина ж в своїй божественній і людській сутності значно складніша ніж вказаний простий набір «здорового способу життя» тому ми звертаємося до складної і буттєвої за свою сутністю культури еллінізму та саме до її традиції софрасіне.

Як зазначалося феномен софрасіне є досить складним і системним. Відповідно ми можемо перерахувати основні складові софрасіне. Розсудливість і обачливість є основою софросіне. Платон характеризує софросіне в діалозі «Хармід» говорить, що «...розсудливістю здається йому вміння все робити,

дотримуючись порядку і не поспішаючи, – в дорозі, і в міркуваннях, і в усьому іншому також» (Лосєв, А.Ф., 1986).

Софросіне «σωφροσύνη» є «...це наука наук... вона приносить нам користь» представляє спосіб організації життя і відповідно вона має формувальний і орієнтувальний для особи характер (Лосєв, А.Ф., 1986)..

Для софрасіне характерними є здоров'язбережувальне спрямування, а також самопізнання і самовиховання. Софрасіне є характерологічно-буттєвим способом реалізації дельфійського принципу «gnothi sautou» («пізнай себе»). Відповідно софрасіне спрямована на мінімізацію гордині (гібрису, виклику Богам, гордині, надмірного себелюбства).

Ми актуалізуємо темпорально-онтологічний і антиципаційний вимір софросіне. В діалозі Платона «Хармід», вказується, що для особи в якій наявними є софросіне «...відомо крім майбутнього і минулого та сьогодення, і ніщо для нього не таємниця» (Лосєв, А.Ф., 1986).

Актуальним є інтелектуальний та ціннісний аспекти софросіне. Софросіне взагалі в елліністичній традиції визначається як «чистий» і / чи «цнотливий» розум (Лосєв, А.Ф., 2019). Важливим є добродійний (грець.– добродійність, чеснота, перевага) і добродійний аспекти софросіне (Курабцев, В.Л., 2016).

Актуальними є такі аспекти софросіни як знаннєвий, самовладний, гносеологічний, рефлексивний, герменевтичний, самовиховний. Значимими є також такі її складові як вміння володіти собою, здатність до самообмеження, а також помірність, відчуття міри, наявність здорового глузду, стриманість, а також спрямованість на благо, гармонію і розвиток добродійностей. Значимим представляється етичний вимір софросіне. На це вказує Платон в діалозі «Хармід» як про «здатність оцінювати, що добре і що погано». Важливою складовою софросіне є вміння «займатись своїм» чи «роблення свого» (Лосєв, А.Ф., 2019).

Висновки. Елліністична традиція формування софрасіне є значимою в плані рецепції досвіду формування гармонійної, а також фізично, психологічно

і духовно здорової особистості. Софросіне представляє собою складну систему якостей сформовану на основі гармонійної взаємодії особистості з собою і середовищем, а також включає здоровий глузд, поміркованість, розумність, відчуття міри, такту, людиномірні цінності та інтенції, відсутність гордині.

Список використаної літератури:

1. Курабцев, В. Л. (2019). Платон: агатофілософія: монографія. Москва : Проспект, 2016. 160 с. Відновлено з : <http://psylib.org.ua/books/losew06/txt05.htm#10>
2. Лосев, А. Ф. (2019). Хармид. Коментарии к диалогам Платона. Відновлено з: <http://psylib.org.ua/books/losew06/txt05.htm#10>.
3. Лосев, А. Ф. (2019). Платон. Диалоги. Москва: Мысль, 1986. 607 с.

ДО ПИТАННЯ РАННЬОЇ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОРЕКЦІЙНОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ З ПСИХОФІЗИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

УДК: 376-056

*Чопик Леся Іванівна,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри психології
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*

Актуальність проблеми ранньої допомоги дітям з психофізичними порушеннями в Україні обумовлена стійкою тенденцією до збільшення кількості новонароджених зі складними психофізичними порушеннями, які спричиняють негативний вплив на їхній подальший розвиток. Тож найгострішою проблемою сучасної медицини та освіти є раннє виявлення порушень з метою вчасної комплексної корекції допомоги.